

СТАНОВИЩЕ

на проф. д. н. Диана Петрова Иванова

от Катедрата по български език, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, определена за член на Научно жури със Заповед № РД - 38-703/18.11.2025 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен ‘доктор’ в област на висше образование Професионално направление 2. Хуманитарни науки; 2.1. Филология; докторска програма: Славянски езици, Факултет по славянски филологии, Катедра Славянско езикознание.

Автор на дисертацията: Васил Валентинов Гешев

Тема: Идеи за езиковата чистота в историята на българския и полския книжовен език.

1. Общо представяне на получените материали

Представеният от В. Гешев комплект с материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св. Климент Охридски“ и включва всички необходими документи. Авторът е приложил дисертационния си труд, автореферат и 3 статии (едната под печат), свързани с темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Васил Гешев завършва СОУ „Цар Иван Асен II“, след което е приет за студент във Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Климент Охридски“ (2011 г. – 2016 г) по специалността полска и българска филология и с втора специалност украински език. За кратко време (през 2014 г.) работи по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ към МОН като лингвист-анализатор на политическата и журналистическата реч, а от 2017 до 2022 г. като компютърен аналитик. По време на следването си участва в различни програми по СЕЕРУС към Варшавския и Лодския университет, посещава и университета „Кардинал Стефан Вишински“, също в Полша и др. След приключване на магистратурата по българистика и славистика е докторант по полско езикознание (2021 г.), а през 2022 г. кандидатства и е приет за асистент по практически полски език в катедрата по славянско езикознание.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният дисертационен труд и трите статии отразяват интересите на автора в областта на съпоставителното езикознание, и по-конкретно по темата за пуризма в

българския и в полския книжовен език. Въпреки че пуризмът в съпоставителен план е бил предмет на изследвания в българската и полската славистика, темата е актуална и днес. Дисертацията е посветена на един от често обсъжданите въпроси сред книжовниците през Възраждането, анализиран по-късно и от езиковеди през XX – XXI в., но той и досега не е загубил актуалността си и интересът на изследователите към проявите му, което се вижда и от избора на докторанта, открил една ненапълно изследвана тема – съпоставянето на българския и полския пуризм, като я разработва в по-широк дисертационен план. Авторът сполучливо се е насочил към тази проблематика, като разкрива едно по-малко познато научно поле в историческото развитие на двата книжовни езика.

4. Методика на изследването

Може да се отбележи добрата ориентация на докторанта при избора на подходяща методология и инструментариум за постигане на поставените цели и задачи. Познава състоянието на проучванията в българската и чуждестранната литература, както и общотеоретичните въпроси, свързани с темата. В работата са използвани дескриптивно-аналитичният, съпоставителният, а на определени места и диахронният метод, както и други изследователски похвати. Чрез приложената методология с комплексно използване на различни методи и похвати авторът постига многоаспектност на анализа.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Научният труд се състои от увод, 4 глави, заключение и библиография. В увода авторът изтъква мотивацията си за избора на темата, като се аргументира с липсата на цялостен системен труд върху въпроса за пуризма в историческия развой на българския и полския книжовен език. Докторантът прави обстоен критически преглед на основни публикации по темата за пуризма. Формулирани са задачите, изпълними с оглед на приетите критерии за докторска дисертация, а именно: да се съпоставят конкретните прилики и разлики в българския и полския език по отношение на пуризма, а също да се осветли въпросът за обществената ориентация на българското и полското общество в различните исторически периоди от развитието на двата книжовни езика. Съответно на тази основа да се характеризира разглежданото езиково явление в различни аспекти, да се направят конкретни изводи и да се представи една пълна, обобщаваща картина на пуристичните прояви. Описани са и критериите за тази класификация, следвайки главно теорията на Джордж Томас, отчасти и на Н. Николова, Анджей Марковски и др., като обобщава, че

класификациите им отчасти се припокриват. По-нататък в изложението (втора глава) авторът върви хронологично по поставените задачи и цели, като започва с описание на зараждането на националните езици и проследява процесите на книжовноезиковото формиране в един доста дълъг период: от Ранното и Късното средновековие до новобългарския и новополския период в развитието на двата езика. В частта за периодизацията обаче се изискват корекции, напр. новобългарският период не започва от XVI век, тогава все още функционира късният стб. книжовен език, който не е в хармония с развитието на народния говорим език, започнал по-рано и почти приключил в XV в. (в случая, а и по-нататък, в текста не са използвани достатъчно данни от историята на българския книжовен език, въпреки че авторите и заглавията им присъстват в литературата).

Анализът стъпва върху теоретична основа, използвана е богата изследователска палитра от български, полски и други чуждестранни автори, работили по разглежданата проблематика, като са очертани параметрите на проучването и екстралингвистичните фактори, повлияли пряко или косвено на българската възрожденска и полската просвещенска езикова ситуация. Така се създава изследователска перспектива, която включва явлението пуризм освен в лингвистичен и в по-широк обществено-политически, социален, социолингвистичен и културен дискурс. В логическа последователност авторът се спира на възгледите на видни български и полски представители на пуризма: от българска страна това са Ив. Богоров и Ал. Т. Балан, а от полска – Александър Лентовски и Владислав Неджведски (III глава „Степени на външно влияние и реакции срещу тях“). Направено е подробно описание и анализ на тяхната езиковедска дейност, на становищата им за езиковото строителство, за формирането на съответния книжовен език и отношението им по въпроса за чистотата на езика. Представени са вижданията на посочените учени относно основата на двата книжовни езика, въпрос, по който се водят дискусии в средите на българската и полската интелигенция. Основателно докторантът прави връзка между двата проблема и трудностите, произхождащи от различията в диалектите от различните регионални области – обстоятелства, важни за единението им в една хомогенна наддиалектна формация в ранния период на формирането им. Описани са и конкретните заслуги на българските и полските пуристи в опитите им за изчистването на съответните книжовни езици от чуждици в един по-късен период. В тази насока докторантът извежда чуждите думи, установени в книжовната практика, и други, които са отхвърлени. По отношение

на неологизмите той уточнява с примери, че освен неуспешни, има и успешни опити за присъединяването на нови думи в лексикалния състав в двата книжовни езика. Желателно е в този случай да се посочат източниците, от които са изведени примерите; освен това категорични изводи по отношение на процентното присъствие при сравнително малък по обем материал (изследването визира само по двама автори) едва ли може да е задоволителен.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В заключението в стегнат вид са представени най-важните обобщения и изводи, произтичащи от цялостното изследване, свързани с пуризма. Посочените в дисертационния труд приноси отразяват резултатите от проучването и са изведени на основата на анализирани източници. Библиографската осведоменост на докторанта е много добра, той е използвал научна литература от български и чуждестранни учени по разглежданата проблематика, вкл. и най-нова. Съществен принос е, че дисертационният труд разширява периметъра за нови изследвания по темата и по този начин провокира идеи, свързани с настоящата книжовноезикова ситуация и чистотата на книжовния език в съвременен план.

7. Препоръки

Наред с положителните страни на дисертационния труд следва да се отбележат и някои пропуски относно съдържателната му част, които биха могли да се коригират преди представянето на текста за отпечатване. Препоръчително е да се редактират формулировките на някои от изказаните тези, промяна в заглавието на IV глава, уточняването на терминологията и др. По-долу са посочени по-важната част от препоръките.

В частта „Екстралингвистични фактори, влияещи върху оформянето на нациите“ (с. 24 – 35 описанието на зараждането на националните езици е прекалено дълго (включени са езици от цял свят), което не е необходимо, още повече, че присъствието им не е релевантно на разглежданата в труда проблематика. Текстът от точка 3 в трета глава „Разлики в съотношението на чуждата и домашната лексика между книжовния език и диалектите“, според мен, е излишна. Явлението пуризм засяга процеси, свързани с книжовния език, а не с диалектите. Заглавието на четвърта глава „Статистически данни от речник в съвременния български и полски език“ е неясно формулирано. То не

съответства на поставените в изследването цели; още повече, след като няма официални данни за броя на чуждите думи в съвременния български книжовен език (СБКЕ), изводите биха били неточни. Другата забележка е във връзка с използвания като източник Речник на СБКЕ, а не друг, напр. за чуждите думи, след като темата е за езиковата чистота в историята на българския и полския книжовен език. Същото се отнася и за полския език – там са дадени примери от диалектите и от чужди езици, без да се посочват източниците.

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“. Анализите и изводите в изследването показват добрата теоретична подготовка на докторанта по научната специалност в област на висше образование Професионално направление 2. Хуманитарни науки; 2.1. Филология; докторска програма: Славянски езици, Факултет по славянски филологии, Катедра Славянско езикознание.

След като се запознах с представените материали и научни трудове и след направения анализ на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни и научно-приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да гласувам за изготвяне на предложение от Научното жури до Факултетния съвет на Факултета по славянски филологии. Във връзка с това убедено давам своята **положителна оценка** за изследването (дисертационен труд, автореферат, три статии) и постигнатите резултати, **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научната степен ‘доктор’** на Васил Валентинов Гешев в област на висше образование **2. Хуманитарни науки**; професионално направление **2.1. Филология**, докторска програма: Славянски езици, Факултет по славянски филологии, Катедра Славянско езикознание.

29. 01. 2026 г.

Член на научното жури:
проф. д. н. Диана Иванова